

GYVIEJI ARCHYVAI

Mokytojas Česlovas PARŠELIŪNAS

Lietuviško meno, lietuvių liaudies dainų puoselėtojas, pirmasis Varėnos kultūros namų mišraus choro vadovas, Varėnos (II) progimnazijos muzikos mokytojas

Mokytojas Česlovas Paršeliūnas gimė 1922 m. sausio 3 d. Alytaus apskrities Miroslovo valsčiaus Laukinčių kaime. Baigė Miroslovo mokyklą, mokslus tęsė Alytaus gimnazijoje, vėliau įstojo ir baigė Alytaus mokytojų seminariją. Baigęs seminariją, mokslus tęsė Vilniaus konservatorijoje, studijavo chorinio dirigavimo meną.

Dirbti į Varėnos progimnaziją Č. Paršeliūnas atvyko pirmaisiais pokario metais. Jam buvo pavesta dėstyti fiziką ir muziką. Jau pirmaisiais mokslo metais mokytojas Č. Paršeliūnas ėmėsi užsibręžto tikslo. Per muzikos pamokas atidžiai stebėjo, pasirinkdavo gabesnius mokinius būsimam mokyklos chorui. Greitai progimnazijos saviveiklininkai, vadovaujami mokytojo Č. Paršeliūno, meno jėgas pradėjo bandyti koncertuodami išvykose Varėnos apskrities pietinėse apylinkėse.

1948 m. jam pavedama suburti mišrų Varėnos kultūros namų chorą. Norinčių dainuoti mišriame chore, turinčių

gerą klausą, balsą, chorui suburti nepakako. Mokytojas pasitelkė vyresnius mokinius choristus, taip buvo sukurtas Varėnos kultūros namų mišrus choras. Choro repertuaro pagrindą sudarė lietuvių liaudies dainos „Stok ant akmenėlio“, „Saulutė tekėjo“, „Žvenk, žirgeli“ ir kitos. Tuo mokytojas Č. Paršeliūnas neapsiribojo. Greita varėniškiai scenoje išvydo ir styginių orkestrą, vadovaujamą Č. Paršeliūno.

1950 metais Varėna, kaip ir visa Lietuva, rengėsi tradicinei Dainų šventei. Varėnos kultūros namų mišrus choras ir styginių orkestras, vadovaujamas Č. Paršeliūno, išvyko į Vilnių kaip Dainų šventės dalyviai. Styginis orkestras taip pat dalyvavo Vilniaus srities meno saviveiklos kolektyvų konkurse ir laimėjo II vietą. Šio styginio orkestro įrašus daug kartų transliavo Lietuvos radijas. Taigi jaunas, kupinas energijos ir ryžto mokytojas Č. Paršeliūnas pirmasis Varėnos saviveiklininkus išvedė į platų muzikinį pasaulį.

Varėną Č. Paršeliūnas paliko 1955 metais. Mokytojas išvyko, bet neišnyko jo įdėtas triušas Varėnos kultūriniam gyvenime. Varėnos kultūros namų mišrus choras sulaukė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo metų. Dabar tai – Varėnos kultūros centro mišrus choras „Varpilė“, vadovaujamas Ramonos Velžienės.

2003 metais mokytojas Č. Paršeliūnas buvo atvykęs į Varėną ir dalyvavo Varėnos kultūros centro choro „Varpilė“ jubiliejinėje šventėje kaip šio choro įkūrėjas. Deja, mokytojas Varėnoje apsilankė paskutinį kartą. 2004 m. sausio 21 d. Česlovas Paršeliūnas mirė.

Parengė Laimutė CIBULSKIENĖ

Varėnos viešosios bibliotekos Bibliografijos, informacijos ir kraštotyros skyriaus bibliografe

Anzelmas MATUTIS

Vaikų poetas

Anzelmas Matutis gimė 1923 m. sausio 7 d. Marijampolės apskrityje, Zomčinės kaime. Pradinėje kaimo mokykloje išmokęs skaityti ir rašyti, su knyga nesiskyrė visą gyvenimą. Besimokydamas Marijampolės gimnazijoje, pradėjo kurti eilėraščius, kurie buvo spausdinami vaikams skirtuose žurnaluose. 1942 m. baigė Marijampolės mokytojų seminariją. Mokytojavo Santai-koje, Simne (Alytaus r.), Seirijuose (Lazdijų r.). Nuo 1950 metų gyveno Alytuje. Dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą miesto mokyklose. Vadovavo literatūrai ir turistų būreliams. Laisvalaikį skyrė kūrybai. Visą savo talentą A. Matutis paskyrė vaikų literatūrai. Daugiau kaip ketvirtį amžiaus dirbęs mokytoju, jis vaikus pažinojo kaip reta puikiai.

A. Matutis išleido daugiau kaip 30 eilėraščių, poemų, eiliuotų pasakų knygų vaikams, parengė literatūros bei istorijos skaitinių, knygų ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikams, iš rusų kalbos išvertė estų, kirgizų, baltarusių, rusų poetų eilėraščių, parašė apybraižų, libretą Jurgio Gaižausko operai „Buratinas“ (1969 m.). Poeto veikla neliko neįvertinta – 1973 m. jam buvo suteiktas nusipelnusio mokytojo vardas, 1974 m. jis pelnė Respublikinę valstybinę premiją, 1983 m. poetui suteiktas nusipelnusio kultūros veikėjo vardas. Didžiausio įvertinimo A. Matutis sulaukė 1984 m., kai jo rinktinė „Margaspalvė genio kalvė“ buvo apdovanota H. K. Anderseno diplomu (įrašant A. Matutį į premijuotų rašytojų garbės knygą). A. Matutis mirė 1985 m. rugsėjo 21 d. Alytuje.

Iš Suvalkijos į dzūkų kraštą atkakes ir ilgai čia mokytojaves A. Matutis susirado turbūt patį gražiausią kampelį tarpumišky – Pauosupės kaimą Varėnos rajone. Čia prie Uosupio upelio pasistatė savo namelį - Drevenę, tarytum didžiulį bičių avilį iš rąstų, kelmų, šakų. Savo unikalų šešiabriaunį namelį - Drevenę poetas užbaigė 1971 m. Nuo tada čia praleido ilgas kūrybinio darbo valandas. Pasak poeto, jis kūrė tik girioje. Drevenėje gimė ir „Girios televizorius“ (1973), „Drevinukas“ (1974), „Milžinų šaukštas“ (1978), „Girinukai“ (1978), „Šnekučiai“ (1982), „Tai margumai genelio“ (1983), „Dvylikos svečių lauktuvės“ (1984). Šių knygų posmuose – girių paukščių, upelių, šaltinėlių, žvėrelių šnektos.

1985 m. prie A. Matučio Drevės, dar poetui gyvam esant, prasidėjo „Poezijos pavasarėliai“ (nors pačiam A. Matučii ir neteko nė viename iš jų dalyvauti). Ši graži poezijos šventė vyksta kas antri metai gegužės mėnesį. Iš visos Lietuvos į Pauosupę suvažiuoja žinomi vaikų poetai, jaunieji poezijos mėgėjai ir literatai. Renginio metu skamba A. Matučio poezijos posmai, skelbiamas gražiausias eilėraštis vaikams apie gamtą, žemę, Tėvynę, apdovanojamas poetas – A. Matučio premijos laureatas, o nuo 1995 m. apdovanojami ir jaunieji poetai. Ilgą laiką „Poezijos pavasarėlių“ organizavimu rūpinosi poeto bičiulė, pedagogė Birutė Švagždienė. Nuo 2009 metų Dreve ir „Poezijos pavasarėlių“ organizavimu rūpinasi Varėnos viešoji biblioteka.

Parengė Elena GLAVICKIENĖ

Varėnos viešosios bibliotekos Bibliografijos, informacijos ir kraštotyros skyriaus vedėja

Saulė LAZARAVIČIENĖ

Tautodailininkė, juostų audėja, Lietuvos tautodailininkų sąjungos Dzūkijos skyriaus narė

Gimė 1931 m. sausio 24 d. Burokaraisčio kaime. Mokėsi Merkinės pradinėje mokykloje, Nedzingės progimnazijoje, Varėnos I vidurinėje mokykloje, 1964-1969 m. studijavo Vilniaus pedagoginiame institute. Dirbo mokytoja Gudžių aštuonmetėje mokykloje, vėliau - Žilinių, Slučajaus, Dubičių mokyklose. Nuo 1958 metų iki pensijos dirbo Panočių vidurinėje mokykloje.

S. Lazaravičienė pirmoji visame Varėnos rajone pradėjo austi kaišytines juostas, kurios buvo gerai įvertintos respublikinėse parodose. Menininkės kaišytinės juostos ir verbos apkeliavo daug Lietuvos miestų. Jos darbai buvo eksponuojami parodose Prancūzijoje, Olandijoje, Danijoje, Italijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje, Rusijoje.

S. Lazaravičienės kaišytinėmis juostomis įvairiomis progomis buvo apjuosti du pirmieji atkurtos Lietuvos Respublikos prezidentai, kiti aukšti šalies pareigūnai, dvasininkai, užsienio svečiai.

Šalia sausų gėlių puokščių komponavimo, kaišytinių juostų audimo tautodailininkė iš šiaudų pina sodus, žvaigždes, paukštelius, riša originalias verbas. S. Lazaravičienė - respublikinių naujametinių puokščių-kompozicijų parodų nugalėtoja (1987-1988), „Lietuvos suvenyras 2007“ laureatė, „Gimtosios žemės“ Jorio apdovanojimo „Išradėjų išradėjas“ laimėtoja (2008). Respublikos liaudies meistrų konkurso „Aukso vainikas“ regioninio turo I vietos laimėtoja (2006, 2008), respublikos liaudies meno parodų dalyvė (1982, 1985).

Už margaspalvių juostų, verbų, dekoratyvinių puokščių, paveikslų iš gėlių savitumą, tautinių tradicijų puoselėjimą S. Lazaravičienė 1999 m. gavo „Sidabrinės bitės“ apdovanojimą.

2002 m. tautodailininkė buvo apdovanota Lietuvos Respublikos Seimo medaliu, 2006 m. – Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino ordino medaliu. „Lietuvos kaimo spindulys 2006“ laureatė, pelnė nominaciją „Kaimo amatų meistrė“. Jai suteiktas meno kūrėjo statusas.

Parengė Elena GLAVICKIENĖ

Varėnos viešosios bibliotekos Bibliografijos, informacijos ir kraštotyros skyriaus vedėja

